

Gaston Durnez, *Vroeger waren wij veel jonger. Een jeugd in Vlaanderen*, Tielt, Lannoo, 2008, 411 pp., ill., ISBN 978-90-209-7825-4 |

Gaston kwam in 1928 als zevende kind van Cyriel Durnez (overleden 1953) en Elise Mestdag (overleden 1975) ter wereld. Het gezin zou elf kinderen tellen, waarvan er vier jong overleden. Ook Gaston was lang een teer ventje. De familie Durnez kwam uit West-Vlaanderen (Wervik), de Mestdags kwamen uit het Pajottenland. Daar kwam Cyriel Durnez ook werken na eerst in de Westhoek in het vlas gewerkt te hebben.

Gaston groeide op in een gezin waar elke frank drie keer omgedraaid werd alvorens deze uit te geven. Om wat geld uit te sparen, woonde en sliep Gaston bij zijn oom Frans en tante Finne, die zeer goed en liefdevol voor hem zorgden.

Hij had zo twee huizen in het dorp Asse, waar het gezin Durnez woonde.

Heel het uitgebreide familieleven beschrijft Gaston met liefde en aandacht. Hoogtepunten zijn zeker de gebeurtenissen rond de Eerste Wereldoorlog, die elke Belgische familie, maar ook de Durnez- en Mestdagfamilie diep raakten. De Tweede Wereldoorlog maakte Gaston als jonge jongen zelf mee. Uitvoerig beschrijft hij de dramatische vlucht van het gezin naar Wervik en de reis terug midden in het oorlogsgeweld. De strijd om het dagelijkse bestaan in de oorlog en de bevrijding, die zeker in de winter van 1944-1945 nog lang niet betekende dat alle zorgen voorbij waren, vormen een kern in het boek.

Gaston raakte, zeker daarin gestimuleerd door zijn tante Finne, al jong in de ban van het boek en hij leest zeer veel uit de bibliotheek van de 'broederschool' en uit de bibliotheek van de 'meestersschool', de openbare lagere school. Hij maakte er kennis met Guido Gezelle, Stijn Steuvels, Felix Timmermans en met Ernest Claes. Diens boek *De Witte* is voor hem de pendant van *Dik Trom*, waar hij op school kennis mee maakte. Broeder Balthazar, een Hollander, las eruit voor en het heeft zeker invloed gehad op Gastons taalgebruik. Maar "*schoon Vlaams klappen*" wenst vader Durnez niet te horen. Het kwam te veel in de richting van het Vlaams-nationalisme en daar wenste vader Durnez geen doen mee te hebben. Wel kwam Gaston in het begin van de oorlog in aanraking met de Katholieke Arbeidersjeugd (de KAJ) van priester Cardijn. Cardijn en zijn organisatie hebben zeker veel betekend voor Gaston Durnez' intellectuele en sociale vorming. Bovendien bood de beweging in de oorlog een veilig onderkomen door buiten elke vorm van collaboratie te blijven.

In de oorlogsjaren kwam ook het vraagstuk van een voortgezette studie na het lager onderwijs aan de orde. Geld voor verdere studie was er niet en het werd zoeken naar een baan. Werkzoekend in Brussel kon hij een opleiding

tot kantoorbediende volgen en leerde zeer goed typen en steno. Ook bekwaamde hij zichzelf in het Frans met behulp van woordenboeken en een uitgave van de Larousse encyclopedie. Want, zo leerde de volkswijsheid rond Asse: *“Zonder Frans geraakte je niet verder dan de brug van Zellik”*.

Uiteindelijk vond hij werk bij Belgapress, waar hij veel leerde en via een belezende collega Elsschots werk leerde kennen. Een schrijver die niet over het platteland maar over de stad schreef. Eerder was het werk van Gerard Walschap al een *eye opener* geweest. Die wist over gewone mensen te schrijven, zoals Frans Masereel gewone mensen tekende. Naast lezen en schrijven, tekende de jonge Gaston niet onverdienstelijk. Zijn karikaturen oogstten bewondering bij Belgapress en elders.

Het einde van oorlog betekende ook nieuw werk zoeken. Belgapress had onder Duitse controle gewerkt en was als foute organisatie gebrandmerkt en opgeheven. Na flink zoeken kon hij bij *De Nieuwe Standaard* als loopjongen op de abonnementenadministratie beginnen. Inmiddels schreef hij een aanvankelijk buiten zijn medeweten om gepubliceerde Kerstvertelling. Dit verhaal kwam onder ogen van leidinggevenden bij de krant en bracht hem zo in contact met figuren als Paul De Ryck en Tony Herbert. Zij boden hem uitzicht op een journalistieke loopbaan die hem later bij *De Standaard* zou brengen.

Los van de boeiende familiegeschiedenis biedt het boek ook inzicht in de sociale verhoudingen van die tijd. Zo lezen we over de grote betekenis voor de volksgezondheid van het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn (1919) en over de invoering van de *congé pay *, de betaalde vakantiedag van een week in de crisistijd in 1936.

Politiek komt nauwelijks aan bod. Vlaams-nationalisme wordt genoemd in de sfeer van bepaalde families die daarbij hoorden, maar waar verder geen betrekkingen meewerden on-

derhouden. Vader Durnez was een aanhanger van koning Leopold III (*“onze Polle [Leopold III] heeft ons gered”*, placht vader Durnez over 1940 te zeggen). Verder geloofde hij in de geallieerde overwinning en over bijvoorbeeld werken in Duitsland was hij kort: *“nooit of jamais”*. Merkwaardig was dat in de katholieke familie vader Durnez nooit in de kerk kwam. Bij Gastons communie was hij bezig met het feestmaal te bereiden (konijn met geuze). Sociaal bewustzijn, in de zin van het spelen van een rol in de arbeidersbeweging was er niet. Wel had hij een verzameling liederen, een daarvan had een duidelijke sociale tekst. Het refrein luidde:

*“Wij houden geel de werelt in het leven
O rijke hoord ons berecht
Dat gij een grooter loon moet geven
Ja dat is uw plecht.”*

Tante Finne, die zoals gezegd een rol speelde in de opvoeding van Gaston, was goed katholiek, maar met een wat linkse inslag. Zij bewonderde priester Daens.

Er zou nog meer te melden zijn uit dit zeer leesbare boek dat ons een interessante inkijk geeft op een familieleven van arbeiders en kleine zelfstandigen in de eerste veertig jaren van de twintigste eeuw in het Vlaamse land.

[Pieter van Hees]